

Ali Algn Köşkdere Psikiyatr, psikanalist. Klinik uygulamasında psikanalitik psikoterapi ve psikanaliz ile çalışmaktadır. İstanbul Psikanaliz Derneği, İzmir Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Derneği ve Türkiye Psikiyatri Derneği üyesidir. Bu derneklerde psikanalitik psikoterapi eğitiminin verilmesi ve psikanalitik uygulamanın yaygınlaşması için çalışmaktadır. Her yıl düzenlenen Bursa Psikanaliz Günleri'nin ve Bursa Psikoterapi Günleri'nin düzenleme kurullarında bulunmaktadır. Psikanaliz alanında çevirileri Bağlam Yayınları ve Odağ Yayınları tarafından yayınlanmıştır. *Psikanalitik Psikoterapiler, Değerlilik ve Obsesif (Saplantılı) Nevroz* adlı kitapların ve *Psikanaliz Yazıları* dergisinin “Kıskançlık” ve “Küçük Hans ve Çocuksu Cinsellik” sayılarının editörüdür. Narsisizm, şiddetin kuşaklar arası iletimi, yas, travma, göç, babalık, benlik ve kendilik konularında yayınlanmış makaleleri bulunmaktadır.

DÜŞ/DÜŞÜN 68

İNSANI ANLAMAK İÇİN
PSİKANALİZ
ALİ ALGIN KÖŞKDERE

BAĞLAM

Bağlam Yayınları 509
İnceleme/Araştırma 339
Düş/Düşün Dizisi 68
ISBN 978-625-6538-02-3

Düş/Düşün Dizisi Editörü: Ayça Gürdal Küey

Ali Algın Köşkdere
İnsanı Anlamak İçin Psikanaliz

© Bağlam Yayıncılık
© Ali Algın Köşkdere

Kitap Tasarımı: Canan Suner
Kapak Resmi: Wassily Kandinsky: "Yellow - Red - Blue" (1925)

Birinci Basım: Eylül 2023
Baskı: Avcı Ofset
Davutpaşa Cad. İpek İş Merkezi No: 6/13
Davutpaşa-Topkapı/İstanbul

Yayınevi Sertifika Numarası: 44685
Matbaa Sertifika Numarası: 45259

BAĞLAM YAYINCILIK Hobyar Mah. Narlıbahçe Sok. No: 9/3 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (0212) 513 59 68 / 244 41 60 Tel-Faks: (0212) 243 17 27
Web: www.baglam.com e-mail: baglam@baglam.com

İÇİNDEKİLER

Önsöz ve Teşekkür	7
Psikanalizi Okumak	9
Psikanalizin Farklı Kolları	13
Psikanalizin Gelişimi	16
A. Freud Dönemi	16
1. Dönem: Beyinden Zihne Geçiş	17
2. Dönem: İç Gerçekliğin Derinleşmesi	25
3. Dönem: Psikanalitik Tedavinin Farklı Patolojilerde Uygulanması	28
4. Dönem: Freud'un Psikanalitik Yöntem Hakkındaki Yazıları	36
5. Dönem: Metapsikoloji	41
6. Dönem: Yapısal Kuram ve Kitle Psikolojisi	49
B. Çocuk Psikanalizinin Başlangıcı	55
C. Benlik (Ego) Psikolojisi	65
D. Nesne (Object) İlişkileri Kuramı	75
E. Kendilik (Self) Psikolojisi	87
Bilinçdışı	92
Birincil, İkincil ve Üçüncül Süreç	102
Büyüsel Düşünce	107
İşlemsel Düşünce	114
Benlik Gelişimi	117
Benlik (Ego)	132
Gerçeği Değerlendirme Yetisi	142

Üstbenlik.....	151
Kendilik	157
Nesne	164
Düşler.....	172
Dürtüler.....	184
Otoerotizm	200
Gerileme (Regresyon).....	207
Çiftedeğerlilik (Ambivalans)	215
Saplanma (Fiksasyon).....	220
Kaygı.....	226
Çatışma	235
Belirti	247
Sonsöz	260
Kaynakça	267
Dizin.....	281

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Ülkemizde psikanaliz hızla yayılmakta ve psikanalitik psikoterapilere duyulan ilgi her geçen gün artmaktadır. İlerleyen sayfalarda değineceğim gibi psikanalizi öğrenmek ve okumak isteyenler günümüzde birçok yayına ulaşabilir. Bu kitapta ele aldığım konuları yeni öğrenen birisine fazla gelmeyecek bir biçimde ve güncel olarak yazdım. Kitaptaki yazıları başlangıçta ruh sağlığı çalışanları için hazırladığım internet sitemde (www.bursapsikiyatri.com) yayınlamak için hazırlamıştım. Sonrasında psikoloji öğrencilerine ve psikiyatri asistanlarına yaptığım sunumlarla ve verdiğim derslerle yazılar genişledi.

Kitabı yazarken temel kaynaklardan ve sözlüklerden yararlandım*. Kitabın sonunda diğer kaynaklarımı da belirttim. Günümüzde bu kaynaklara ulaşmak oldukça kolaylaşmıştır. Türkçe kaynaklar açısından ulaşılabilir olanları kitap içinde belirtmeye çalıştım, dipnotlarda önerdiğim kitapları bulacaksınız. Günümüzde psikanalizle ilgili kitapların Türkçe çevirileri çoğaldı ve burada değinemediğim birçok çalışma olması çok güzel bir gelişme.

* Bu kaynaklardan bazıları şöyledir:

Freud'u Okumak (Quinodoz, 2005), *Psychoanalysis: The Major Concepts* (Ed. Moore ve Fine, 1999), *Comprehensive Dictionary of Psychoanalysis* (Akthar, 2009), *International Dictionary of Psychoanalysis* (De Mijolla, 2005), *Basic Psychoanalytic Concepts on Metapsychology* (Nagera, 1981), *The New Dictionary of Kleinian Thought* (Spillius, Milton, Garvey, Couve, Steiner, 2011), "The Language of Psycho-Analysis" (Laplanche, Pontalis, 1973), *Psychoanalytic Terms & Concepts* (Auchincloss, Eslee, 2012) ve Metis Yayınları'nın Ötekini Dinlemek serisi.

Bu kitabın hem baştan sona okunabilecek hem de ihtiyaç duyulduğunda içindeki kavramlara bakılabilecek bir kitap olmasını istedim. Çalışmamdaki bilgilerin zaman zaman tekrar edilmesi yararlıdır. Bu tür temel bilgileri yıllar sonra tekrar okuduğunda insan yeni bir bakış açısıyla anlayabilmektedir. Burada özetlediğim bilgiler ve ele aldığım kavramlar psikanalizle ilgili okumalara başlarken bilinmesi gereken konulardır. Bu kavramları başlangıçta bilmek, üzerine inşa edilecek kuramın daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Kitap genel olarak üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde psikanalizin tarihsel gelişimini özetledim. Psikanalizin gelişimini bilmek psikanalizi tanımak ve öğrenmek için iyi bir yoldur. İkinci bölümde yerleşimsel kuramın, yapısal kuramın ve kendilik ve nesne ilişkileri kuramının ana öğelerini bulacaksınız. Son kısımda ise bazı metapsikolojik kavramlar bulunmaktadır.

Kitaptaki konuları üç eksenle ele aldım. İlk eksen; dürtüler ve benlik, ikincisi psikoseksüel gelişim evreleri ve üçüncüsü kendilik ve nesne ilişkileridir. Bu temel kavramlar, öğrenmede ve klinik uygulamanın psikanalitik açıdan yorumlanmasında yardımcı olurlar.

Tıp fakültesine başladıktan sonra birçok öğretmenimden çok şey öğrendim. İstanbul Psikanaliz Derneği ve İzmir Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Derneği'ndeki eğitim süreçlerimde emeği olan herkese çok teşekkür ederim. Bu kitabın oluşmasında bu kurumlarda öğrendiklerimin önemli bir payı vardır.

PSİKANALİZİ OKUMAK

Psikanalizin kendine özgü bir dili vardır. Yıllar içinde birçok kelime türemiş, kavramlar geliştirilmiş ve geniş bir yazın oluşmuştur. Yeni başlayanlar psikanalizle ilgili yayınları genellikle ilk okumada çok iyi anlayamazlar. Önce psikanalizin dilini öğrenmek ve yavaş yavaş bu dile aşina olmak gerekir. Psikanalist yazarlar arasında da farklar vardır. Bazı yazarlar açık ve duru bir dil kullanırlar. Yine de başlangıçta anlama düzeyi iyi olmayacak, ilk okumalar zor gelecektir.

Psikanaliz insanın bilinçdışı ve iç dünyası ile ilgilendiği için insan psikanalitik bir metin okumaya başladığında kendisini de düşünür. Zihin hem okuduğunu anlamaya hem de kendisini düşünmeye çalıştığı için anlama kapasitesi zorlanır. Bu zorlanma sizi yavaşlatacaktır. Bu yüzden okumaya uzun zaman ayırmalısınız.

Diğer yandan psikanaliz kişinin hem psikolojik gelişim düzeyine hem de bilgi düzeyine göre farklı anlaşılır. Kişi birkaç yıl önce okuduğu bir psikanalitik metni tekrar okuduğunda anlayışının değiştiğini hisseder. Bu yüzden aynı metinler tekrar tekrar okunabilir.

Psikanalizin kendine özgü, karmaşık ve soyut bir dili vardır. Psikanaliz öğrenirken kavramları somutlaştırmanın bir yolu olgu örnekleri okumak (Türkçede güzel olgu örnekleri mevcuttur) bir diğer yolu sözlük kullanmaktır. İngilizce bilenler internet aracılığıyla birkaç sözlüğün pdf biçimine ulaşabilirler. Türkçede Rycfort'un¹ 1989'da çevrilmiş bir sözlüğü vardır.

¹ C. Rycfort [1968] *Psikanaliz Sözlüğü*, çev. Sağman Kayatekin, Ara Yayıncılık, İstanbul, 1989.

Psikanalist Sağman Kayatekin'in çevirdiği sözlüğün dili anlaşılırdır. Bağlam Yayınları'ndan yayına hazırlanan Laplanche ve Pontalis'in "*Vocabulaire de la Psychanalyse*"² adlı yapıt, ilk edinmeniz ve yanınızdan ayırmamanız gereken kitaplardandır. Bu kitap sürekli elinizin altında olmalı ve her anlamadığınız kelimeye bakmalısınız. Kelimelerin anlamını ezberleyene kadar bunu bir alışkanlık haline getirmelisiniz. Başlangıçta bu yöntem hızınızı yavaşlatsa da sonrasında anlayış gücünüz çok artacak ve okumalarınız hızlanacaktır.

Psikanalizi Freud'un yayınlarıyla öğrenmeye çalışmak zorlayıcıdır. Freud yaşamı boyunca geniş bir yazın kaleme almıştır. Yıllar içinde kuramını farklılaştırdığı ve geliştirdiği için yeni başlayan birisi okuduğu farklı Freud yayınlarını zihninde bütünleştirmekte güçlük yaşayacaktır. Bu, bir filmi zamansal dizgeye dikkat etmeden parça parça seyretmek gibi kopuk olur. Bir diğer dikkat edilmesi gereken konu da çeviri dilinin kalitesidir. Eğer yeni başlayan birisi Türkçeye kötü çevrilmiş bir yayını okursa hem Freud'u hem psikanalizi anlayamaz. Hatta psikanalizden soğuyabilir. Çeviri kalitesi yalnızca Freud yayınları için değil tüm psikanaliz yayınları için dikkat edilmesi gereken bir konudur. Psikanalizi bilmeyen birisinin çevirdiği bir psikanalitik yayın genellikle ya anlaşılamaz ya da yanlış anlaşılır.

Freud'un yayınlarını okurken Jean Michel Quinodoz'un *Freud'u Okumak*³ adlı kitabını rehber edinmek okumalarınızı kolaylaştıracaktır. Okumak istediğiniz yayınlara ilgili genel bilgiyi önce bu kitaptaki ilgili bölüme bakarak öğrenebilirsiniz.

² J. Laplanche ve J.B. Pontalis [1973] *Vocabulaire de la Psychanalyse*, PUF, Paris, 2014; J. Laplanche ve J.B., Pontalis, *The Language of Psycho-Analysis*, The International Psycho-Analytical Library, London, 1973.

³ J.M. Quinodoz [2005] *Freud'u Okumak*, çev. B. Kolbay, Ö. Soysal, Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 2016.